

РЕЦЕНЗИЯ

от доц.дпн **Жана Атанасова Янкова**, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен “**доктор**”

в област на висше образование: 1.Педагогически науки

професионално направление: 1.2. Педагогика

докторска програма: Специална педагогика

Автор: Константинос Сотириу

Тема: “Развитие на социални компетенции у зрително затруднени ученици”

Научен ръководител: проф. дпн Мира Цветкова-Арсова, СУ „ Св. Климент Охридски”

1. Общо описание на представените материали

Със Заповед на Ректора на СУ „Свети Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема “Развитие на социални компетенции у зрително затруднени ученици” за придобиване на образователната и научна степен “доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика. Автор на дисертационния труд е Константинос Сотириу - докторант в редовна форма на обучение към катедра ”Специална педагогика и логопедия” при СУ „Свети Климент Охридски“.

Представеният от докторанта комплект материали е на хартиен носител и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Процедурните правила за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, като включва всички необходими документи.

Дисертационният труд е разработен на 252 машинописни страници текст и 70 страници приложения. Авторът е използвал 106 литературни източника. В структурно отношение работата се състои от въведение, четири глави и заключение. Приложени са 4 броя публикации.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът Константинос Сотириу завършва бакалавърска степен по приложна информатика в катедра „Инженерни науки и информатика“ в гр. Крит, Гърция, през 2004 г. През 2010 г. завършва магистърска степен по геоинформатика в университета Харокопио в гр. Атина, Гърция. В Софийския университет "Св. Климент Охридски" завършва магистърска степен „Специална педагогика“ във Факултета по начална и предучилищна педагогика през 2013 г. Зачислен е за редовен докторант през 2014 г. в катедра "Специална педагогика и логопедия".

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Изследователският проблем, по който работи докторанта е изцяло актуален и значим не само за специалната педагогика и приобщаващото образование, но и за педагогическата практика. Неговата значимост се свързва с факта, че разработените в дисертацията проблеми, третираат един особено актуален и важен за специалната педагогика в теоретичен и практичен аспект, проблем - развитие на социалните компетенции при зрително затруднените ученици.

Представеният дисертационен труд съдържа широк спектър от теоретични и емпирични данни и анализи, отнесени пряко към очертаните аспекти на проблема.

Изследователската цел е ясно дефинирана, задачите са конкретни и целесъобразно реализирани в своята последователност в съответните глави на дисертационния труд.

4. Познаване на проблема

Докторантът познава много добре базисната проблематика и умело внася интересни авторски интерпретации с научна и приложна насоченост. Теоретичните постановки по изследвания проблем са представени цялостно, многоаспектно и в дълбочина. Изследователският фокус се конкретизира чрез формулираните хипотези, свързани с измерване на социалните умения и компетенции у зрително затруднените ученици.

4. Методика на изследването

Избраната от докторанта методиката на изследване позволява да се постигне поставената цел и да се получат адекватни отговори на задачите, поставени в дисертационния труд. Използваните методи – теоретичен анализ, синтез, сравнителен анализ, систематизиране и обобщения, математико - статистически методи на обработка и анализ дават възможност за очертаване на теоретичната основа на

проблема и за разкриване на емперичната обосновка и разкриване на същността на развитие на социалните компетенции у зрително затруднени ученици.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 322 страници, от които 252 страници основен текст и 70 приложения. Структурата включва: въведение, четири глави, заключение и приложение.

Във *въведението* докторантът посочва мотивите за избора и актуалността на темата. Очертава аргументирано теоретичната и практическа значимост на изследвания проблем - развитието на социалните умения, които водят до развитие на социалните компетенции на зрително затруднените ученици.

В *глава първа* е представен теоретичният анализ за зрително затруднените деца и ученици и тяхното развитие – дефиниране, класификации, потребности на зрително затруднените деца и ученици при комуникацията на социално и емоционално ниво, представата за себе си и самочувствието у зрително затруднените. Осъществен е анализ на научната литература, свързана с адаптивното поведение на зрително затруднените деца и ученици, относно социалните компетенции.

Втора глава е озаглавена *Социални умения и социални компетенции у зрително затруднените и методи за тяхното подобряване*. Докторантът много умело дефинира социалните умения и социалните компетенции, както и значението им по време на детството у зрително затруднените. Безспорен плюс на тази част от дисертацията е представянето на развитието на социалните умения у зрително затруднените деца и ученици чрез включването им във физическото възпитание, в игри и взаимодействие с връстници, в информационно комуникационни технологии както и подобряване на социалните умения при зрително затруднените чрез подходящи стратегии в класната стая.

В трета глава *Постановка на изследването* е представена целта, петте хипотези, задачите, които са изведени в логическа последователност, участниците и методологията на изследването. Разработен е въпросник за оценка на социалните умения и компетенции на зрително затруднените, който е разделен в пет основни категории и подкатегории. Изключително сполучливо е конструиран въпросникът по отношение на основната цел на дисертацията и изследователския проблем.

В *четвърта глава* са представени резултатите от проведеното емпирично изследване. Докторантът демонстрира много добри умения при количествен и

качествен анализ на резултатите, което е силна страна на дисертацията. С диаграми и таблици е визуализиран анализа на резултатите от емпирично изследване, съпроводени с интерпретиране на съответния резултат.

Дисертационният труд завършва с *изводи, препоръки и заключение*. Авторът прави подробни изводи, разделени на подкатегории и препоръки към педагогическата практика. Препоръките са:

- Специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания (нарушено зрение) трябва да се стремят да подпомагат развитието на социалните умения и компетенции на учениците си чрез добре структурирани учебни занятия и занимания, които да водят до ефективно обучение, включително професионално обучение на зрително затруднените деца и интегрирането им в общността;
- За пълноценното участие на зрително затруднените ученици в приобщаващата класна стая и в дейностите на училището те трябва да използват специални технически средства;
- За развитието на социалните умения и компетенции на зрително затруднените ученици е необходимо осигуряване на специално оборудване не само в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания, но и в общообразователните училища;
- Необходимост от разработване на програми за професионално обучение за зрително затруднените ученици, ориентирани към новите условия на пазара на труда, с цел професионално и социално приобщаване;
- Сътрудничество между педагогическите специалисти и родителите на зрително затруднените деца за взаимна подкрепа в използването на помощни технически средства в образователния им процес.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационното изследване са представени коректно от докторанта и са разделени на *приноси към теорията* (3) и *приноси към практиката* (4).

Базирайки се на тях и на цялостното си впечатление от дисертационния труд на Константинос Сотириу, бих допълнила и следното:

- Актуалността на изследваната проблематика е изключително навременна както в теоретичен аспект на специалното и приобщаващото образование, така и в емпиричен план.

- Постигната цел на изследователската тема се дължи на използвания аналитичен подход;

- Приложението на информационните и комуникационни технологии и помощните технологии в обучението на зрително затруднените деца и ученици.

Това ми дава основание да посоча, че изследването има приноси, които могат да намерят своя израз както в специалната педагогика, така и в специалната психология.

7. Лично участие на докторанта

Константинос Сотириу е бил докторант в редовна форма на обучение. Той е реализирал персонално цялото дисертационно изследване с компетентната помощ на своя научен ръководител. Приемам, че текстът, получените резултати и приноси са негово лично дело.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е приложил 4 броя публикации по темата на дисертацията, от които две са на международни конференции и две на докторски четения. Публикации са по тематиката на дисертационното проучване и напълно съответстват на изискванията на СУ „Св. Климент Охридски“ за публична защита на дисертационния труд и отразяват постигнатите резултати и научните приноси в дисертационното изследване.

9. Автореферат

Автореферата отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд и основните резултати от изследването.

10. Въпроси и препоръки към докторанта

1. Как виждате приложението на съвременните информационни технологии при зрително затруднените деца и ученици в приобщаващата класна стая?

2. Каква е Вашата визия за доразвиване на изследваната проблематика?

Препоръката ми към докторанта е научните приноси от дисертационното изследване да се оформят като книжно тяло, за да получат по-широко разпространение

сред педагогическата колегия и родителската общност на зрително затруднените деца и ученици.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Константинос Сотириу съдържа научни и практико-приложно резултати и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантът *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид гореизложеното, давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Константинос Сотириу* в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

15.11.2018 г.

Рецензент:

Доц. дпн Жана Янкова